

POSITION PAPER

CORRUPTIE EN CRIMINALITEIT IN DE ROTTERDAMSE HAVEN

Rondetafelgesprek, maandag 1 februari 2021

Vaste commissie voor Financiën, Tweede Kamer der Staten-Generaal

AANLEIDING

Ter voorbereiding op het rondetafelgesprek Corruptie en Criminaliteit in de Rotterdamse Haven van 1 februari 2021 ontvangt u de gevraagde position paper van DCMR Milieudienst Rijnmond over preventie en aanpak van corruptie en ondermijning in de haven.

Als bijlage is de toelichting bijgevoegd over de beslissing niet deel te nemen aan het onderzoek van onderzoeksbureaus EMMA en BTVO in 2017.

VISIE VAN DCMR MILIEUDIENST RIJNMOND OP INTEGRITEIT EN CRIMINALITEIT IN DE ROTTERDAMSE HAVEN

Georganiseerde criminaliteit staat hoog op de politieke agenda's van alle bestuurlijke lagen. De aanpak hiervan vraagt om regie en integrale aanpak waarbij veelal een gecombineerde inzet van bestuurlijke, strafrechtelijke, privaatrechtelijk en fiscale instrumenten nodig is.

DCMR Milieudienst Rijnmond (verder aangeduid als DCMR) hecht aan een veilige en integere haven en zet dus ook hierop in, in samenwerking met de partners in het havengebied, verenigd in het Mainportoverleg (Douane, Havenmeester, Zeehavenpolitie, Openbaar Ministerie en de ILT).

In het Meerjarenprogramma 2021-2024 van DCMR staat dat DCMR naast een versterkte aanpak van ondermijning, waarin samen wordt opgetrokken met de gemeenten en provincie, ook milieucriminaliteit zal aanpakken. Belangrijk is om zowel preventief, proactief als repressief op maat te acteren. Ofschoon DCMR zich richt op het voorkomen en bestrijden van milieucriminaliteit worden bij informatie-uitwisseling ook andere mogelijke vormen van criminaliteit beschouwd.

Data-gedreven organisatie en samenwerken

Als antwoord op onder andere de toenemende milieucriminaliteit en ondermijning is DCMR zich gaan ontwikkelen tot een meer datagedreven organisatie. Niet alleen werkt DCMR risico- en informatiegestuurd maar de dienst heeft ook geïnvesteerd in het vergroten van kennis op het gebied van intelligence, opsporing, data-analyse en gedragswetenschap. Inspecteurs worden getraind om in hun dagelijkse praktijk signalen van ondermijning en georganiseerde criminaliteit te herkennen.

Bij vergunningverlening wordt, vooral bij de branches waar het risico op criminaliteit groot is, aan de voorkant gescreend op dit risico. Binnen de afvalsector vindt er conform Bibob-beleid een check plaats op het risico op milieucriminaliteit.

Alle signalen, van fysieke controles tot data van partners, proberen we om te zetten in nuttige informatie die we gebruiken om enerzijds risicogerichter en waar mogelijk ketengerichter toezicht uit te voeren en anderzijds om kennis te delen met onze partners. Dit leidt er toe dat geanalyseerde milieuinformatie ingezet kan worden om criminaliteit ook op andere thema's op te sporen.

Tot slot wordt al jaren nauw samengewerkt met alle (handhavings- en opsporings)partners in de Rijnmondregio en landelijke organisaties in diverse overlegstructuren (bijv. de landelijke milieukamer).

ONTWIKKELGEBIEDEN

Ondanks een steeds intensievere samenwerking met de partners op vooral operationeel gebied, ziet de DCMR nog de volgende uitdagingen.

1. Ontwikkelen integraal regionaal programma

De ervaring leert dat intensieve samenwerking niet alleen het vertrouwen in elkaar versterkt maar ook zorgt dat in de operatie sneller gereageerd kan worden op de actualiteit. Organiseer deze samenwerking professioneel en niet vrijblijvend, met respect voor de cultuurverschillen. Een regionaal programma geeft niet alleen richting en focus aan de aanpak, maar zorgt ook voor commitment over de benodigde capaciteit.

Hierbij kan gedacht worden aan, gelet op de grote afstand van de landelijke milieukamer, het opzetten van een regionale milieukamer waar de partners, in lijn met het landelijke spoor en afgestemd op de regio, focus en richting kunnen aanbrengen.

2. Samenwerken met kennispartners/lerende omgeving

In het fysieke en sociale domein hebben overheden ook te maken met complexe vraagstukken waarbij het voor het oplossen hiervan essentieel is dat de juiste kennis beschikbaar is of wordt ontwikkeld én toegankelijk en bruikbaar is voor het schaalniveau en/of de regio waar deze kennis nodig is. In deze domeinen werkt men aan het ontwikkelen van kennisschakelpunten. Vanuit de opgave wordt bedacht welke kennispartners nodig zijn. Naast overheden kunnen ook kennisinstituten en eventueel bedrijven aansluiten.

Voor het bestrijden van georganiseerde criminaliteit is het goed om naast het uitwisselen van good practices ook te zorgen dat we een lerende organisatie creëren waar we op tijd anticiperen op ontwikkelingen. Het vormen van een kennisschakelpunt waar de denk- en doe-werelden meer bij elkaar komen is hierbij een optie. DCMR adviseert om hierover met de andere departementen in overleg te gaan.

3. Realiseren goede informatiepositie

Een goede informatiepositie is nodig om te weten waar het over gaat en voor het opsporen van wantoestanden. Alleen dan kom je aan het bestrijden van georganiseerde criminaliteit toe. Het uitwisselen van informatie tussen de verschillende diensten stuit op barrières door onder andere geheimhoudingsbepalingen in de eigen specifieke regelgeving en soms door de privacywetgeving. De privacywetgeving maakt deze samenwerkingsvormen lastiger, maar hoeft naar onze mening geen blokkade te zijn.

Ook ontbreekt nog een betrouwbaar centraal informatiesysteem waar de informatie van relevante separate informatiebronnen bijeenkomt en kan worden geanalyseerd voor een meer gerichte en op maat gemaakte aanpak. Dit systeem is nodig voor een goede informatiepositie.

Een aandachtspunt is het zorgen voor voldoende capaciteit en kennis om de data om te zetten naar operationele informatie.

In de praktijk loopt de DCMR tegen de volgende zaken aan:

- De aanpak van milieucriminaliteit wordt belemmerd door ontoereikende centrale informatiesystemen⁽¹⁾. Analyse van de ketens van afval, asbest en grond is buitengewoon complex door onsamenhangende en gebrekkige separate registratiesystemen die vervolgens moeten worden gekoppeld aan dit centraal systeem.
- Analyse van databronnen met bedrijfsgegevens, energie-, water- en stoffengebruik, afvalstoffen en certificeringen geven inzicht in discrepanties als indicatie voor ondermijnende activiteiten. Het is belangrijk om toegang tot deze informatie te hebben. Voorbeelden zijn: een autoherstelinrichting waar geen garageafval vrijkomt; een autowasserij zonder daarvoor gedimensioneerde wateraansluiting; een grote loods met flinke elektrische aansluiting, zonder kennelijke activiteiten.
- Datagedreven analyse van onder andere bedrijfsactiviteiten wordt beperkt door data- en informatiebarrières die – door de AVG en geheimhoudingsbepalingen in de regelgeving – ontstaan bij de Belastingdienst, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en de leveranciers c.q. netbeheerder van gas, licht en water
- Ondermijnende activiteiten binnen bedrijvigheid vindt plaats in horeca, autobedrijven, maar ook in vrijgevallen loodsen, kassen en stallen. De gezamenlijke overheden hebben heel weinig zicht op dit laatste. Juist dit gebrek aan zicht vormt een voedingsbron voor ondermijning.

4. De omgeving betrekken

Georganiseerde criminaliteit is een maatschappelijk probleem. Het oplossen ervan vraagt om betrokkenheid van de omgeving. Het is een uitdaging om de bewustwording van de omgeving over georganiseerde criminaliteit en ondermijning zodanig te vergroten dat daarmee de bereidwilligheid van burgers en bedrijven ontstaat om verdachte situaties te melden. Dit is wel nodig om gericht en effectiever misstanden op te sporen. Een op maat gemaakt campagne voor de haven is nodig.

DCMR maakt al gebruik van externe klokkenluiders. Er is daarvoor een speciaal meldpunt ingericht.

Voor wat betreft klokkenluiders die zich melden bij DCMR is de aanpak tweeledig: anoniem waar het kan en moet en zoveel als mogelijk een concrete operationele opvolging van de melding. De informatie wordt daar waar mogelijk niet herleidbaar naar de bron gemaakt en op een passende wijze uitgezet.

5. Zicht op en aanpak van ondermijning in de eigen organisatie

DCMR onderkent dat het mogelijk corrumperen van medewerkers een risico is waarvoor aandacht moet zijn. DCMR besteedt extra aandacht aan het integriteitsbeleid, integriteit in de organisatie is een vast onderwerp op toetsmomenten en er is een interne regeling is voor klokkenluiders.

¹ Een onzichtbaar probleem, Gebrek aan kwaliteit van data over milieucriminaliteit, en -overtredingen, Algemene Rekenkamer, 20 januari 2021 aangeboden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer.

SAMENVATTEND

DCMR ziet – gelet op het bovenstaande – nut en noodzaak van het verder opschalen en professionaliseren om blijvend te leren en te ontwikkelen, zodat organisatie, tools, kennis en vaardigheden aanwezig zijn voor een succesvolle aanpak van deze problematiek. Hiervoor moeten dan wel middelen en capaciteit beschikbaar zijn.

NOTA BENE

Op dit moment wordt onder de titel *Liever een goede buur!* door de ministeries van IenW en JenV gewerkt aan twee onderling samenhangende programma's ten behoeve van een sterkere VTH-uitvoering en een effectievere aanpak van overtredingen. De plannen van aanpak die uit deze programma's voortkomen, zullen ook toepasbaar zijn voor de aanpak van criminaliteit in het havengebied. De onder het kopje samenwerking genoemde knelpunten zoals data- en informatiebarrières en ontoereikende informatiesystemen worden ook in deze plannen van aanpak uitgewerkt met een voorstel tot verbetering.

Voorbeelden huidige samenwerking

- Deelname aan de gezamenlijke inspecties van bedrijfsterreinen en dergelijke met ketenpartners, inclusief het leveren van data-analyses en het delen van informatie.
- Ketenaanpak van criminele activiteiten om de milieurisico's in de afvalsector te verminderen. Door data-analyse van afval, asbest en grondstromen identificeren we gericht probleembedrijven ten behoeve van proactieve opsporing en (keten) toezicht. Jarenlange en intensieve samenwerkingsverbanden met (keten-, toezichts- en opsporings-) partners in de haven.
- Gedragsdeskundigen van DCMR hebben een onderzoek gedaan naar de meldingsbereidheid van medewerkers in de haven en daarover geadviseerd aan de partners.
- Structurele samenwerking met het Openbaar Ministerie over de effectieve aanpak van milieuovertredingen.
- Structureel samenwerken met havenpartners
 - Er is een nauwe samenwerking in opsporingsonderzoeken tussen de Zeehavenpolitie (ZHP) en DCMR met personele uitwisseling van een Boa bij onderzoeken in het havengebied. Dagelijks wordt intelligence uitgewisseld. Strafrechtelijke onderzoeken worden samen uitgevoerd.
 - DCMR participeert in een tactisch-operationeel handhavingsoverleg en een dagelijkse videoconferentie met Douane, Inspectie Leefomgeving en Transport Zeehavenpolitie en Havenbedrijf en DCMR.
 - In het Waalhavengebied werkt DCMR voor wat betreft de aanpak van ondermijning nauw samen met directie Veiligheid van de gemeente en de andere partners. Dit gaat over analyse, detectie en signaleren van ondermijnende bedrijfsactiviteiten, informatieuitwisseling en gezamenlijke integrale bedrijfscontroles.
 - DCMR participeert in het Mainportoverleg en is ook betrokken bij de voorbereiding van het overleg en het uitwerken van de agenda.

BIJLAGE:

TOELICHTING ONDERZOEK NAAR INTEGRITEIT IN DE HAVEN VAN ROTTERDAM

In 2017 hebben medewerkers van DCMR een verkennend gesprek gevoerd met de onderzoekers van het onderzoek naar de integriteit van de haven van Rotterdam. Tijdens dit gesprek ontstond er bij DCMR twijfels over de onderzoeksopzet.

De onderzoekers gingen in hun opzet ervan uit dat er in grote mate sprake zou zijn van corruptie en integriteitsschendingen. Verder ontbrak een inschatting van het tijdsbeslag dat deelname aan dit onderzoek zou leggen op de capaciteit van toezichthouders en vergunningverleners. Vragen die onze medewerkers hierover stelden aan de onderzoekers werden niet beantwoord.

Daarop hebben we de onderzoekers geïnformeerd dat we in onze prioriteitstelling een andere afweging hebben gemaakt en we zonder meer duidelijkheid over opzet en aanpak niet konden deelnemen aan het onderzoek. Daar is het op dat moment bij gebleven.

Het niet deelnemen was dus geen onwil of miskenning van het belang van het onderzoek, integendeel. Zoals hiervoor beschreven erkent DCMR juist het belang van een adequate aanpak van dit maatschappelijk probleem en draagt daar ook graag aan bij.

+++++